

KLÍČOVÉ TÉMA¹

Článek 6 (trestní část)

Jednání soudu prostřednictvím videokonference

(Naposledy aktualizováno: 31/08/2023)

Úvod

Soud dosud nebyl často žádán, aby se zabýval otázkami souvisejícími s projednáváním věci prostřednictvím videokonference z hlediska práva na spravedlivý proces podle článku 6 Úmluvy. Judikatura Soudu však v tomto směru určité vodítko poskytuje.

Hlavní zásady judikatury Soudu týkající se účasti obžalovaného na jednání soudu prostřednictvím videokonference jsou uvedeny v rozsudku *Marcello Viola proti Itálii*, 2006, § 67:

- účast obžalovaného na řízení prostřednictvím videokonference sama o sobě v rozporu s Úmluvou není;
- použití tohoto postupu však musí v daném případě sloužit legitimnímu cíli a
- způsoby provádění důkazů musí být v souladu s požadavky na dodržování řádného procesu, jak stanoví článek 6 Úmluvy.

Soud ve své judikatuře výše uvedené zásady důsledně uplatňuje. Zdůraznil však, že je třeba zajistit příslušné procesní záruky. Soud zejména rozhodl, že obžalovaný musí mít možnost sledovat řízení a být vyslechnut bez technických překážek a mít zajištěnou účinnou a důvěrnou komunikaci s obhájcem (*Grigoryevskikh proti Rusku*, 2009, § 83).

„Legitimní cíle“ jednání soudu prostřednictvím videokonference

Ve věci *Marcello Viola proti Itálii*, 2006, který se týkal účasti člena mafie na jednání odvolacího soudu prostřednictvím videokonference, neboť se nacházel ve zvláštním vězeňském režimu, Soud shledal, že účast stěžovatele na jednání odvolacího soudu prostřednictvím videokonference sledovala legitimní cíle podle Úmluvy: předcházení nepokojům, předcházení trestné činnosti a dále ochranu svědků a obětí trestných činů s ohledem na jejich právo na život, svobodu a bezpečnost (§ 72).

Ve věci *Marcello Viola proti Itálii*, 2006, Soud shledal legitimním cílem rovněž dodržení požadavku na „přiměřenou lhůtu“ v soudním řízení. Podle Soudu bylo cílem videokonferenčního opatření rovněž zkrátit průtahy při předávání zadržovaných osob, a tím zjednodušit a urychlit trestní řízení (*tamtéž*.)

Z judikatury Soudu však vyplývá, že vnitrostátní orgány musí dostatečně odůvodnit, pokud rozhodnou, že se obviněný bude účastnit jednání soudu prostřednictvím videokonference. Ve věci *Medvedev proti*

¹ Vypracováno kanceláří Soudu. Pro Soud není závazné.

Původní text je použit se souhlasem Rady Evropy (Sekce pro vztahy s veřejností a publikaci) a Evropského soudu pro lidská práva (Oddělení správy znalostí). Tento překlad byl zveřejněn na základě dohody s Radou Evropy a Evropským soudem pro lidská práva a je výhradní odpovědností Ministerstva spravedlnosti České republiky.

Rusku, 2017, § 30, Soud uvedl, že stěžovatel, který byl vězněn v Moskvě, se nemohl osobně účastnit jednání odvolacího soudu v Moskvě a že vláda neodůvodnila rozhodnutí zajistit účast stěžovatele prostřednictvím videokonference namísto toho, aby zajistila jeho přítomnost v jednací síni.

Přítomnost při jednání soudu

Jednání před soudem prvního stupně:

Soud dosud nevypracoval konkrétní zásady týkající se jednání před soudem prvního stupně prostřednictvím videokonference. Výše uvedené standardy vypracované ve věci *Marcello Viola proti Itálii*, 2006, však platí i v této souvislosti (*Asciutto proti Itálii*, 2007, § 62–72). Kromě toho ve věci *Sakhnovskiy proti Rusku* [velký senát], 2010, § 96, týkajícím se jednání odvolacího soudu prostřednictvím videokonference, Soud uvedl, že osoba obviněná z trestného činu by měla mít s ohledem na obecnou zásadu vyplývající z pojetí spravedlivého procesu právo být přítomna na jednání soudu prvního stupně. Podle judikatury Soudu by totiž v některých případech mohla být účast na jednání soudu prostřednictvím videokonference opatřením zajišťujícím účinnou účast na řízení (*Bivolaru proti Rumunsku (č. 2)*, 2018, § 138–139, § 144–145; *Dijkhuizen proti Nizozemsku*, 2021, § 56).

Je třeba mít rovněž na paměti, že článek 6 jako celek zaručuje právo obviněného účinně se účastnit trestního řízení (*Murtazaliyeva proti Rusku* [velký senát], 2018, § 91). Obecně toto právo zahrnuje mimo jiné nejen právo být přítomen, ale i právo slyšet a sledovat jednání soudu. Špatná akustika v jednací síni a problém slyšet, co je řečeno, proto mohou vyvolávat otázky na poli článku 6 (*Stanford proti Spojenému království*, 1994, § 26 a § 29).

Jednání před odvolacím soudem:

Soud se zabýval řadou případů týkajících se odvolacího řízení prostřednictvím videokonference (*Marcello Viola proti Itálii*, 2006; *Sakhnovskiy proti Rusku* [velký senát], 2010; *Shulepov proti Rusku*, 2008; *Yudin proti Rusku*, 2018 ; *Medvedev proti Rusku*, 2017; *Slashchev proti Rusku*, 2012).

Ve věci *Grigoryevskikh proti Rusku*, 2009, Soud znovu zdůraznil, že článek 6 neznamena vždy právo na osobní přítomnost, a to ani v případě, kdy má odvolací soud plnou pravomoc přezkoumat věc v otázkách skutkových i právních (§ 77). Proto zdůraznil, že používání videokonference samo o sobě porušení článku 6 nepředstavuje.

Soud uvedl, že fyzická přítomnost obviněného v jednací síni je vysoce žádoucí, ale cílem sama o sobě není. Slouží spíše vyššímu cíli, kterým je zajištění spravedlnosti řízení jako celku (*Golubev proti Rusku* (rozhodnutí), 2006).

V některých případech Soud samostatně nezkoumá, zda pouhou účastí na jednání soudu prostřednictvím videokonference bylo porušeno právo být přítomen jednání. Například ve věci *Grigoryevskikh proti Rusku*, 2009, § 94, Soud dospěl k závěru, že stížnost týkající se vedení jednání odvolacího soudu prostřednictvím videokonference se do značné míry překrývá se stížností týkající se absence právní pomoci při jednání odvolacího soudu. Soud proto nepovažoval za nutné samostatně zkoumat otázku, zda byla s ohledem na okolnosti tohoto případu účast stěžovatele na jednání odvolacího soudu prostřednictvím videokonference v souladu s článkem 6 (viz též *Ichetovkina a ostatní proti Rusku*, 2017, § 45).

Právo na právní pomoc

Podle judikatury Soudu nabývá výkon práva na právní pomoc zvláštního významu v případě, kdy stěžovatel komunikuje s jednací síni prostřednictvím videokonference (*Grigoryevskikh proti Rusku*, 2009, § 92):

- Soud v několika případech rozhodl, že zájmy spravedlnosti vyžadují, aby stěžovatelé, kteří se účastnili jednání soudu prostřednictvím videokonference, byli v zájmu spravedlivého projednání věci zastoupeni advokátem, zejména pokud se jednání účastnil státní zástupce (*Shulepov proti Rusku*, 2008, § 34–36; *Slashchev proti Rusku*, 2012 ; *Grigoryevskikh proti Rusku*, 2009);
- V případě *Sakhnovskiy proti Rusku* [velký senát], 2010, Soud zdůraznil nutnost zajistit dostatečné zázemí a čas na konzultaci s obhájcem, pokud se obžalovaný účastní jednání soudu prostřednictvím videokonference (naproti tomu *Marcello Viola proti Itálii*, 2006 a *Golubev proti Rusku* (rozhodnutí), 2006, kdy byli obhájci stěžovatelů přítomni v jednací síni);
- V této souvislosti Soud rovněž konstatoval, že právo obviněného komunikovat se svým obhájcem bez rizika, že komunikaci zaslechne třetí osoba, je jedním ze základních požadavků spravedlivého procesu podle čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy. Pokud by obhájce nemohl hovořit se svým klientem bez dozoru a přijímat důvěrné pokyny, jeho pomoc by ztratila značnou část svého významu, přičemž cílem Úmluvy je chránit konkrétní a účinná práva (*Sakhnovskiy proti Rusku* [velký senát], 2010, § 97, 102 a 104; *Medvedev proti Rusku*, 2017, § 30; *Yudin proti Rusku*, 2018, § 41–44; *Zagaría proti Itálii*, 2007).

Významné příklady

- *Sakhnovskiy proti Rusku* [velký senát], 2010: nedostatečný osobní kontakt před jednáním odvolacího soudu s obhájcem, který musel obhajovat stěžovatele na základě podání jiného advokáta (porušení článku 6);
- *Marcello Viola proti Itálii*, 2006: obžalovaný se účastnil jednání odvolacího soudu prostřednictvím videokonference (neporušení článku 6);
- *Golubev proti Rusku* (rozhodnutí), 2006: obžalovaný sledoval jednání před odvolacím soudem prostřednictvím videokomunikačního systému, nepožádal o osobní účast, ani během jednání nevznesl námitky proti projednávání prostřednictvím videokomunikačního systému, jednání byli přítomni dva obhájci (zjevná neopodstatněnost);
- *Grigoryevskikh proti Rusku*, 2009: stěžovateli nebyla během jednání odvolacího soudu poskytnuta pomoc obhájce; stěžovatel si dále stěžoval, že mu jeho sluchové postižení znemožnilo účastnit se jednání odvolacího soudu a náležitě se hájit, zejména pokud jde o videokonferenci, jejímž prostřednictvím bylo jeho odvolání projednáváno (porušení článku 6).

Shrnutí obecných zásad

- *Marcello Viola proti Itálii*, 2006, § 67;
- *Sakhnovskiy proti Rusku* [velký senát], 2010, § 94–98; viz též *Medvedev proti Rusku*, 2017, § 24.

Veřejnost

Jednání soudu prostřednictvím videokonference může vyvolávat otázky týkající se nutnosti zajistit veřejnou povahu soudního řízení a v tomto ohledu mohou mít význam některé aspekty judikatury.

Podle judikatury Soudu je jednání soudu v souladu s požadavkem na veřejnost jednání pouze tehdy, pokud je veřejnost schopna získat informace o jeho datu a místě konání a pokud je toto místo pro ni snadno dostupné. V mnoha případech jsou tyto podmínky splněny již tím, že se jednání koná v běžné

jednací síni soudu dostatečně velké pro veřejnost. Konání jednání soudu mimo běžnou jednací síň v místě, kam veřejnost v zásadě nemá přístup, však představuje překážku jeho veřejné povahy. V takovém případě je stát povinen přijmout opatření, kterým tuto nevýhodu vyváží a zajistí, že veřejnost a sdělovací prostředky budou řádně informovány o místě konání jednání soudu a bude jim umožněn účinný přístup (*Riepan proti Rakousku*, 2000, § 29; *Hummatov proti Ázerbájdžánu*, 2007, § 144).

Pokud je jednání soudu vedeno na dálku, může vyvstat rovněž problém týkající se nahlížení do spisu a zpřístupnění důkazů. Soud rozhodl, že obviněnému nemusí být umožněno osobní nahlédnutí do spisu, postačí, pokud je o dokumentech ve spisu informován svými zástupci (*Kremzow proti Rakousku*, 1993, § 52). Omezená možnost obviněného nahlížet do spisu však nesmí bránit tomu, aby byly důkazy obviněnému zpřístupněny před zahájením soudního řízení a aby měl obviněný možnost se k němu prostřednictvím svého obhájce ústně vyjádřit (*Öcalan proti Turecku* [velký senát], 2005, § 140). Pokud bylo obviněnému umožněno, aby se hájil sám, představuje odepření nahlédnutí do spisu porušení práva na obhajobu (*Foucher proti Francii*, 1997, § 33–36). V zájmu usnadnění obhajoby nesmí být obviněnému bráněno v pořizování kopií příslušných dokumentů ze spisu nebo v pořizování a používání výpisů ze spisu (*Rasmussen proti Polsku*, 2009, § 48–49; *Moiseyev proti Rusku*, 2008, § 213–218; *Matyjek proti Polsku*, 2007, § 59; *Seleznev proti Rusku*, 2008, § 64–69).

Pokud jde o elektronické spisy a zpřístupnění elektronických dat, je důležité zajistit, aby obhajoba měla možnost podílet se na stanovení kritérií pro určení toho, co by mohlo mít pro zpřístupnění význam (*Sigurður Einarsson a ostatní proti Islandu*, 2019, § 90; viz též *Rook proti Německu*, 2019, § 67 a § 72). Kromě toho, pokud jde o identifikovaná nebo označená (vybraná) data, odmítnutí umožnit obhajobě vyhledání dalších dat v zásadě vyvolává pochyby o poskytnutí přiměřeného zázemí pro přípravu obhajoby (*Sigurður Einarsson a ostatní proti Islandu*, 2019, § 91).

Z hlediska práva na spravedlivý proces může mít význam i způsob, jakým obžalovaný vystupuje při jednání konaném prostřednictvím videokonference. Soud například konstatoval, že by bylo obtížné považovat ponižující zacházení s obžalovaným během jednání soudu za odpovídající spravedlivému procesu, přičemž je třeba brát v úvahu význam rovnosti zbraní, presumpce neviny a důvěry, kterou musí soudy v demokratické společnosti vzbuzovat u veřejnosti, především u obviněného (*Yaroslav Belousov proti Rusku*, 2016, § 147).

Související (ale odlišné) téma

- *Khodorkovskiy a Lebedev proti Rusku* (č. 2), 2020: § 506–507, § 511–512: výslech svědků žijících v zahraničí prostřednictvím videokonference (§ 506–507, § 511–512): porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d).

Ostatní odkazy

Ostatní klíčová témata:

- [Nepřítomní svědci a další omezení práva vyslýchat svědky](#)
- [Přístup k obhájci](#)
- [Presumpce neviny](#)
- [Vzdání se záruk spravedlivého procesu](#)

Širší perspektivy:

Studie

- Spravedlivé procesy: Ochrana práva na spravedlivý proces během pandemie koronaviru: vzdálený přístup k soudním jednáním v trestních věcech
- Transformace justice: Defendants on video – conveyor belt justice or a revolution in access? („Obžalování na videu – spravedlnost jako na běžícím pásu, nebo revoluce v přístupu?“)
- Britské ministerstvo spravedlnosti: Virtual Court pilot Outcome evaluation („Pilotní projekt virtuálního soudu, hodnocení výsledků“)
- Remote Courts Worldwide („Vzdálený přístup k soudním jednáním ve světě“) - platforma

Srovnávací judikatura

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu Kanady („Supreme Court of Canada“)
- Rozsudek Nejvyššího soudu Anglie a Walesu („High Court of Justice“) (oddělení pro rodinné věci), 5. května 2020

Mezinárodní právo

- Články 9 a 10 Druhého dodatkového protokolu k Evropské úmluvě o vzájemné pomoci ve věcech trestních (výslech svědků nebo znalců prostřednictvím videokonference nebo telekonference)
- Články 10 a 11 Úmluvy o vzájemné pomoci v trestních věcech mezi členskými státy Evropské unie (výslech svědků nebo znalců prostřednictvím videokonference nebo telekonference)
- Usnesení Rady Evropské unie ze dne 23. listopadu 1995 o ochraně svědků v boji proti mezinárodnímu organizovanému zločinu (svědci by měli mít možnost vypovídat pomocí audiovizuálních zařízení)
- Články 18 a 24 Úmluvy OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (výslech svědků nebo znalců prostřednictvím videokonference)
- Články 32 a 46 Úmluvy OSN proti korupci (výslech svědků a znalců prostřednictvím videokonference)

KLÍČOVÉ ODKAZY NA JUDIKATURU

Zásadní případ

- [Marcello Viola proti Itálii](#), č. 45106/04 (výňatky).

Ostatní případy podle článku 6

- [Golubev proti Rusku](#) (rozhodnutí), č. 26260/02, 9. listopadu 2006;
- [Asciutto proti Itálii](#), č. 35795/02, 27. listopadu 2007;
- [Shulepov proti Rusku](#), č. 15435/03, 26. června 2008;
- [Grigoryevskikh proti Rusku](#), č. 22/03, 9. dubna 2009;
- [Sakhnovskiy proti Rusku](#) [velký senát], č. 21272/03, 2. listopadu 2010;
- [Slashchev proti Rusku](#), č. 24996/05, 31. ledna 2012;
- [Gennadiy Medvedev proti Rusku](#), č. 34184/03, 24. dubna 2012;
- [Medvedev proti Rusku](#), č. 5217/06, 27. června 2017;
- [Ichetovkina a ostatní proti Rusku](#), č. 12584/05 a 5 dalších, 4. července 2017;
- [Bivolaru proti Rumunsku \(č. 2\)](#), č. 66580/12, 2. října 2018;
- [Yudin proti Rusku](#), č. 9904/09, 11. prosince 2018;
- [Dijkhuizen proti Nizozemsku](#), č. 61591/16, 8. června 2021.